

Handelen naar waarheid

Dr. Peter Klerks,
raadadviseur
Parket-Generaal,
Openbaar Ministerie
en docent aan de
Politieacademie.
Reageren?
p.p.h.m.klerks@
om.nl

Ik tik deze column op zaterdag 7 mei. Gisteravond voltooiden mijn medeauteurs en ik het rapport *Handelen naar waarheid*. Wie vandaag deze titel googelt, vindt nog voornamelijk Bijbelse verwijzingen en een klassiek citaat van buitenlandse-zakenexpert Dorothy Fosdick: “*Safety lies in acting on the truth of the matter, rather than the imagination of it.*” Dat is ook voor het beleid inzake opsporing een mooi motto.

Het rapport werd door vier auteurs geschreven, maar kwam tot stand in nauwe samenwerking met tientallen collega's in reflectiesessies, presentaties en besprekingen van concepten. Zoals afgesproken kunnen zij dit weekend als eersten ook de eindversie lezen. De eerste positieve reacties zijn binnen.

Het schrijven van columns voor dit Tijdschrift is soms lastig: je wilt actueel zijn, maar de tekst verschijnt weken later, dus een column is al snel achterhaald. Daar komt bij dat je als OM-er of politiefunctionaris vaak niet kunt schrijven over waar je aan werkt. Dan maar een column over de dierentuin, of een buitenlands congres. Nu kan ik echter publiekelijk terugblikken op de totstandkoming van de ‘*Waarheid*'.

Verdieping

Het avontuur begon eind augustus 2015, toen de Herijkingsnota duidelijk maakte dat de opsporing nog niet helemaal op orde was. Er werd een probleemanalyse aangekondigd, en drie ervaren deskundigen uit de staf korpsleiding, de Politieacademie en het OM kregen de opdracht die te maken. Vier weken doorlooptijd moest genoeg zijn, en de klus moest gebeuren naast de lopende verplichtingen op de staf korpsleiding, de PA en het Parket-Generaal. Dat betekende in sneltreinvaart gesprekken en sessies organiseren, rapporten lezen, een compacte tekst schrijven en presenteren. De analyse moest uitsluitend problemen in de opsporing in beeld brengen: met het verzamelen van *best practices* waren andere collega's belast.

Het resultaat was een confronterende analyse, die door de strategische leiding werd herkend en erkend. Dat leverde uiteindelijk enkele regels op in de Contourennota die de minister in november 2015 aan de Kamer stuurde. Daarbij werd een verdiepende analyse toegezegd voor mei 2016. In februari werden dezelfde auteurs opnieuw aan het

werk gezet, ditmaal versterkt met Michiel Princen, auteur van *De gekooide recherche*.

Amper drie maanden later leverden we het rapport *Handelen naar waarheid* op: 100 compact geschreven pagina's over de sterkten en zwakten van de opsporing. Uit de zwakten moet de urgentie blijken, terwijl de sterkten de richting naar verbetering wijzen. Ook nu ging het normale beleids- en onderzoekswerk grotendeels door, maar gelukkig konden we weer rekenen op de hulp en inbreng van tientallen betrokken en deskundige collega's uit de politie en het OM. De vier auteurs konden ditmaal samen ongeveer duizend uur besteden aan dataverzameling, analyseren en schrijven. Dat bleek te weinig: om het stuk voldoende solide te kunnen maken leverden we een week te laat op, en het lukte alleen met veel doorwerken in avonden, nachten, weekenden en vakanties. Graag gedaan, het was een interessante en belangrijke opdracht. We zijn benieuwd wat er met het rapport gaat gebeuren.

Anamnese, diagnose, therapie

De waarheidsvinding was op zichzelf niet moeilijk: bijna 150 politiecollega's, OM'ers en politiedeskundigen, jong en oud en van hoog tot laag, wilden ons die waarheid graag vertellen. De verhalen uit alle onderdelen van de opsporing vertoonden opvallende gelijkenis. Dezelfde patronen vonden we in recente onderzoeksrapporten, boeken en artikelen over allerlei aspecten van opsporing.

De uitdaging was het vermijden van wollige beleidstaal, politieke correctheid en versluisende formuleringen. Het ging om waarheidsvinding: droog en scherp als in een strak PV. Iedere conclusie empirisch onderbouwd door informatie van meerdere respondenten en bij voorkeur ook met eerder onderzoek. De argumentatie helder en controleerbaar. We vroegen stevast naar positieve en veelbelovende ervaringen, maar kregen ook de onverbloemde waarheid over de opsporingspraktijk. Zulk vrijmoedig spreken, aangeduid met de oud-Griekse term ‘*parrèsia*’, wordt tegenwoordig van hogerhand aangemoedigd in de justitiewereld. We hopen dat het deel gaat uitmaken van een nieuwe researchcultuur.

We volgden de aanpak van anamnese, diagnose en therapie. Op basis van de aangetroffen feiten maakten we een analyse: is de informatie geloofwaardig, correct en voldoende compleet? Zijn er patronen in te ontdekken, en waar duiden die op? Welke sterke en zwakke kanten kunnen we benoemen en zijn er oorzaken te identificeren? Welke conclusies zijn hieruit te trekken? Daaruit volgde de ‘therapie’: adviezen over maatregelen die nodig zijn voor een duurzaam versterkte en toekomstbestendige opsporing. Dit aangereikte handelingsperspectief is weerspiegeld in de titel: het gaat er niet alleen om de waarheid te kennen en onder ogen te zien, maar ook om er consequenties aan te verbinden. Kennis zonder handelen is immers zo vrijblijvend als babbelen bij de bakker. Er moet worden *gehandeld*, omdat de samenleving een effectievere opsporing nodig heeft. <<

»» *Het gaat om het verbinden van consequenties aan de waarheid*